NATURA ÎN POEZIA ELENEI FARAGO

DINU MOTROC
Şcoala Gimnazială din comuna Unirea, judeţul Dolj

Cuvinte-cheie: *Soarele, Luna, marea, codrul, anotimpurile*

Creaţia poetică a Elenei Farago a cunoscut, în evoluţia sa, mai multe traiectorii, una dintre acestea fiind cea care include versuri dedicate naturii.

În urma unei sumare analize, se poate uşor constata că peisajul natural se împleteşte organic cu frământările care macină sufletul poetei, participând intens la trăirile ei sentimentale. Învestită cu atribute omeneşti, natura întregeşte poezia de dragoste a Elenei Farago, potenţându-i mesajul artistic.

În lirica în care poeta înfăţişează natura întâlnim mai multe motive poetice, dintre care amintim: Soarele, Luna, cerul, amurgul, noaptea, marea, codrul, muntele, primăvara, vara, toamna, iarna.

Zorile, lumina, dimineaţa, Soarele apar în mai multe ipostaze. În poemul *Un pribeag cântă,* din volumul *Şoapte din umbră,* Soarele generează tristeţe, melancolie:

„Dac-ar fi să ştii
Câtă jale mi-i,
Cât oftat îmi dai,
Soare, când răsai,
N-ai mai vrea să-mi spui
Cum în lume nu-i
Ochi, cât de mâhnit,
Să nu-ţi fi zâmbit, -
Grai să nu-ţi fi dat
Slavă de-mpărat ...".

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

În poezia *S-a dus şi noaptea asta,* din volumul *Din taina vechilor răspântii,* zorii trezesc grădina din somnul dulce al dimineții, scăldându-şi razele în roua florilor. Poeta îl imploră să lumineze întregul pământ, să aibă un zâmbet dătător de speranță pentru suferinzii care îşi aşteaptă izbăvirea de la ei:

„O, zori albaştri, voi,
Ce deşteptați grădina,
Scăldându-vă lumina
În roua de pe flori, -

Vă pogorâți senini,
Atotluminătorii,
Să aibă muncitorii,
Din toată lumea, spor ...

Zâmbiți alinător
În orişice fereastră,
Că mulți bolnavi şi-adastă
Izbava de la voi ..."

Folosirea personificării face ca potențialul expresiv al versurilor să crească în intensitate, duce la amplificarea valorii poetice a textului.

Lumina se află în centrul atenției şi în versurile următoare:

„I-atâta de tare lumina de azi,
Şi-atâta-i de plină-n grădină,
Că frunzele-n vârful bătrânilor brazi
Par fluturi cu-aripi de lumină.

Oglinzi de diamante cu ape de sori
Îşi clătină sclipătu-n zare, -
Şi-n pale de aur cad razele-n flori
Şi-n fiece rază-i un soare.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Lumină şi fluturi ... lumină şi flori ...
Şi-i iar sărbătoarea-nvierii!..."

O fată bolnavă scrie[1]

Cu o măiestrie artistică rar întâlnită, poeta realizează mirifice imagini de basm, care ne încântă inimile şi ne picură în suflete inegalabila fericire pe care numai primăvara poate să o transmită.

O mare de lumină inundă întreaga natură. Este sfânta şi binefăcătoarea lumină a învierii Mântuitorului.

Personificarea, comparaţia, anafora, epitetul metaforic contribuie substanţial la creşterea valorii poetice a textului prin crearea unor elevate stări sufleteşti.

Într-un fermecător pastel, conceput în stil popular, Elena Farago ne aduce în faţa ochilor un asfinţit de soare. După ce prezintă decorul natural, poeta trece la descrierea propriu-zisă a fenomenului, oferind detalii despre acesta, în sensul că surprinde culoarea arămie pe care o capătă norii în lumina filtrată a razelor de soare:

„Sus pe culmea dealului,
În apusul soarelui,
Tot mai albe-s căile,
Tot mai negre văile. –
Culmea cum se-ntunecă,
De pe ceruri lunecă
Adumbrind pământul
Cum îi poartă vântul.

Nouri de aramă
Dunga de-şi destramă,
În val de rumeni fulgi
Ce se-nşiră-n dungi,
Tot mai rare-n zare
Până cad în mare".

Pastel[2]

[1] Elena Farago, *Şoaptele amurgului,* Craiova, Editura Ramuri, 1920, p. 42-43.
[2] *Idem, Versuri,* Budapesta, Editura Luceafărul, 1906, p. 43-44.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Imaginile poetice de un rafinament deosebit, epitetele, antiteza, anafora conferă textului un farmec aparte.

În lirica Elenei Farago noaptea are mai multe forme de manifestare. Uneori, ea este atât de întunecoasă încât nu poți distinge nici măcar o umbră. Întunericul este atât de apăsător, de stresant, încât îți creează impresia că „n-ar fi noapte ci umbra neființii/S-ar fi întins în preajmă-ți”:

„Pierdut îți pare parcă al ochilor scump dar,
Zadarnică li-i vrerea şi clipătu-n zadar:
O umbră nu poți prinde, mai slabă ori mai vie,
Ci-i una-ntunecimea greoaie şi pustie
De parcă n-ar fi noapte ci umbra neființii
S-ar fi întins în preajmă-ți ... Te-apasă greul minții”.

Noapte[3]

Această noapte este înspăimântătoare, apocaliptică. Ea are un puternic efect paralizant, anihilator.

În volumul *Şoaptele amurgului* noaptea apare în următoarele ipostaze: „nopțile cu lună plină” (*Scrisoare*); „noaptea grea şi neagră”; „în noaptea cea mare/Şi grea de neagră ce era”; „noaptea ceea rea”; „noaptea neagră”; „Duşmana noapte”; „nopți mai negre” (*Poveste pentru Mihnea*).

În volumul *Nu mi-am plecat genunchii* avem două exemple: „în noaptea asta lungă ” (*Scrisoare*); „noaptea temutului potmol” (*Scrisoaree II*).

Motivul astrului ceresc al nopții reprezentat de Lună este întâlnit atât în folclor cât şi în literatura cultă. În folclor, alături de Soare, el generează un motiv mai amplu – Soarele şi Luna. În balada populară *Miorița* creatorul anonim atribuie celor doi aştri, cu ajutorul personificării, calitatea de nuni.

Asemenea înaintaşilor, şi Elena Farago a creat poeme în care identifică numele reginei nopții. Două exemple din volumul *Şoaptele amurgului* sunt edificatoare în acest sens.

[3] *Ibidem,* p. 6-7.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

„În seara asta luna
E oarbă
Şi tăcută. –
Desprinde-te, biet suflet,
Şi-ncearcă-te să pleci
Pe puntea ce ți-o-ntinde
Un pâlc de raze reci”.

Desprinde-te, biet suflet

Epitetele şi personificările contribuie la crearea unei atmosfere de mister, accentuând suspansul şi blazarea provocate de lipsa oricărei speranțe.

Indiferența lunii, sentimentul de răceală pe care îl transmite prin intermediul razelor sale acționează în mod nefast asupra poetei.

În exemplul următor, luna nu mai este insensibilă față de zbuciumul sufletesc al poetei, ci, dimpotrivă, i-a trimis o rază caldă, prietenoasă, care i-a umplut inima de bucurie şi de speranță:

„În noaptea-n care luna mi-a-ntins
Întâia rază
Spre care n-am tins mâna, ca de-obicei,
S-o prind,
Ci am simțit
Cum brațe lăuntrice-o cuprind
Şi cald mi-o trec prin tâmple,
Şi-n suflet mi-o așează,
Am adormit zâmbindu-mi
Şi-n vis am plâns ca trează”.

Întâiele raze, I

Şi în acest exemplu întâlnim o personificare a astrului nocturn, cu ajutorul căreia peisajul prinde viață.

Cerul este un alt motiv literar identificat în lirica pe care Elena Farago a închinat-o naturii. Bolta apare atât senină, cât şi acoperită de nori. Iată cum ne este înfățişat cerul în poemul *O sară,* din volumul *Şoapte din umbră:*

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

„S-a dus să râdă altor zări
Aprinsa cerului lumină,
S-au strâns zorelele-n grădină
Şi creşte umbra pe cărări”.

Epitetul „aprinsa” generează o senzație vizuală care sugerează culoarea roşiatică, arămie a soarelui înainte de a apune. Sosirea nopții este prezentată gradat. După asfințitul soarelui umbrele serii pun stăpânire, din ce în ce mai mult, peste întreaga fire, contururile obiectelor devin tot mai vagi.

În poezia *În grădină*, din acelaşi volum, ne întâmpină un cer senin cum n-a fost niciodată:

„Laşi cântecul, şi iar
Pierdută-n gânduri cazi ...
N-a fost nicicând supt ceruri
Seninul care-i azi”.

Unul dintre cele mai importante motive din lirica închinată naturii este cel al mării. Din vremuri imemoriale, care se pierd în negura veacurilor, marea a generat cele mai complexe manifestări ale ființei umane: grandoare, pace sufletească, visare, tristețe, bucurie, incertitudine, teamă halucinantă, iubire, ură, exaltare, blazare, paroxism etc.

Prin chemarea sa magică, plină de mister şi poezie, marea – liniştită ori învolburată – face inimile să susure, asemeni izvoarelor de munte incendiate de Lună, imnul inefabil al genezei.

La Elena Farago, pastelurile dedicate mării au, inițial, un caracter descriptiv, după care alunecă spre zona reflecțiilor existențiale, a speculațiilor filozofice:

„O gheață-nvolburată, pierdută-n fumul zării ...
Nici şoaptă: mut e basmul sub straiul nesimțirii –
Şi murmurul molatec şi vaetele mării
Au împietrit, surprinse de-o rece toană-a firii.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Priveşti pustiul zării, şi ce străin îți pare
De marea cea albastră cuprinsul care-l măsuri, -
Şi ce străin i-e lumii un suflet care moare
Sub haina nepăsării tânjind atâtea păsuri ..."

Amorțire[4]

Versurile citate oferă un peisaj tipic de iarnă marină. O linişte sepulcrală pluteşte deasupra întinderii nesfârşite de gheață. Gerul năprasnic a anihilat „murmurul molatec şi vaetele mării". Acest tablou dezolant creează impresia că este desprins dintr-un basm cu zmei transformați în stane de piatră de Făt-Frumos printr-o simplă pocnitură de bici. Cuprinsul pustiu care se pierde la orizont îți pare că este rupt de realitate, că nu are nimic comun cu marea.

Ultimele două versuri ale poeziei ies din sfera descriptivului şi capătă un caracter meditativ, ridică o problemă existențială.

Tropii folosiți de poetă au un aport considerabil în potențarea expresivității şi a valorii stilistice.

Epitetele şi personificările generează senzații vizuale şi auditive deosebit de plastice: „gheața-nvolburată"; „mut e basmul"; „murmurul molatec"; „vaetele mării"; „rece toană"; „marea cea albastră"; „un suflet care moare"; „haina nepăsării".

Alteori, în cuprinsul aceluiaşi poem, întâlnim o mare calmă, dar şi o mare capricioasă, care ne aduce în fața ochilor imagini de groază, care prevestesc, parcă, un cataclism universal:

„O, când e marea liniştită,
pe țărmu-i nopțile-s poveşti
Şi murmurul duios e şoapta
perechilor îndrăgostite
Ce-au rătăcit în nopți senine
pe luciul mării liniştite ...

Şi-n nopțile când nouri negri
fantastic prin văzduh s-avântă,
Atunci pe-ntreg întinsul mării

[4] *Ibidem,* p. 30.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

fierb clocote ce te-nspăimântă
Şi valurile mari, ce-n hohot
de urlete sfâşietoare
Se sparg de ţărm, îţi spun povestea
pescarului ce-n valuri moare ..."

La mare[5]

Personificarea, comparaţia, epitetul şi hiperbola sunt tropii care dau un farmec inegalabil discursului poetic, îmbogăţindu-l cu imagini şi senzaţii surpinzătoare. Marea care deapănă poveşti creează un cadrul familiar, o atmosferă caldă, prietenoasă, plină de gingăşie.

În timpul unui taifun, când este bântuită de stihiile dezlănţuite ale naturii, marea generează scene de coşmar, apocaliptice.

Alte motive întâlnite în lirica închinată naturii, mai puţin frecvente decât cele prezentate până acum, sunt muntele şi codrul, care sunt descrişi ca protectori ai celor mulţi şi obidiţi, porniţi pe asprul drum al pribegiei din cauza „hoardelor duşmane", care ne cotropeau glia strămoşească sau din cauză că nu puteau să mai îndure crunta exploatare exercitată de ciocoi:

„Şi-apoi de-atunci încoace te-ai oţelit văzând
Câtă durere-n lume, cât plâns şi câtă luptă ...
Ţi-aduci şi-acum aminte de prunci cu faţa suptă
Şi de femei speriate, îngrămădiţi de-a valma
Cu lucruri de-ale casei în timpuri de băjenii,
Când hoardele duşmane goneau spre munţi sătenii.
[.....]
Şi-ţi mai aduci aminte şi de haiduci ... ţi-erau
Atât de dragi ...
Din treacăt rupeau câte o frunză,
Şi-aşa cântau de jalnic ... şi te durea că n-ai
Puteri să le poţi face vreun rost să se ascunză.
Treceau doinind spre codri pe cai ce păreau zmei".

Unui stejar[6]

[5] *Ibidem,* p. 78.
[6] *Idem, Şoapte din umbră,* Craiova, Editura Ramuri, 1908, p. 7, 9.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Muntele şi codrul se înfrăţesc cu ţăranul care a luat drumul haiduciei, oferindu-i adăpost şi sprijin în lupta sa împotriva duşmanilor.

Pentru mierla închisă într-o colivie, codrul este un prilej de rememorare a vieţii libere pe care a dus-o în mijlocul acestuia. Amintindu-şi de „codrul verde", ea cântă „înviorată" doina pe care o învăţase acolo, când se bucura de cel mai minunat dar făcut de Dumnezeu – libertatea:

„O-ncepe, iar o lasă, şi cântecul se perde, -
Ea şi-a adus aminte cântând de codrul verde,
Şi toate-acum le uită cum prinde-nviorată
Să-şi zică draga doină în codru învăţată".

Robie[7]

Motivul primăverii, ca şi al celorlalte anotimpuri, este slab reprezentat în lirica pe care Elena Farago a dedicat-o naturii. Primăvara simbolizează trezirea la viaţă a întregii naturi din letargia în care o cufundase iarna. În grădini asistăm la o explozie de verde şi de flori, natura este un vis de ample simfonii, iar în muguri joacă tainice lumini:

„Stai singură-n grădină
Şi dragostea ţi-o cânţi,
Şi-atâta ţi-i de bine,
Că parcă te-nspăimânţi...

Laşi cântecul, şi iară
Pierdută-n gânduri cazi...
N-a fost nicicând supt ceruri
Seninul care-i azi.

[7] *Idem, Versuri,* Budapesta, Editura Luceafărul, 1906, p. 100.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

I-atâta primăvară
În mugurii din tei,
Şi-au înflorit ast-noapte
Atâţia stânjenei..."

În grădină[8]

Peisajul fertilităţii ni se derulează înaintea ochilor prin intermediul lunii mai, mesagerul prin care Dumnezeu ne trimite „Roade-n pomi şi miere-n flori/Pâine-n grâu şi ploaie-n nori". Atmosfera este luminoasă, plină de exuberanţă, stare de spirit creată de prezenţa ciocârliei, care, prin eternul său zbor spre soare, simbolizează aspiraţia spre lumină, spre absolut:

„Lie, lie, ciocârlie,
Nu mai pot de veselie,

Că ne vine iar din rai,
Mult iubita luna Mai.

Şi i-a dat Dumnezeu-sfânt,
Să ne-aducă pe pământ,

Roade-n pomi şi miere-n flori
Pâine-n grâu şi ploaie-n nori.

Făr-de grindini, făr-de mană,
Din Armindeni până-n toamnă".

Luna Mai[9]

Motivul verii este prezent în cea mai mică măsură, comparativ cu celelalte motive ale anotimpurilor. În poemele dedicate de Elena Farago verii, nu este înfăţişată fertilitatea, rodnicia acestui anotimp,

[8] *Idem, Şoapte din umbră*, Craiova, Editura Ramuri, 1908, p. 42-43.
[9] *Idem, Căţeluşul şchiop,* prefaţă de Diana Nedelcea, Craiova, Fundaţia Scrisul Românesc, f.a., p. 66.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

ci peisajul dezolant pe care l-a lăsat în urma ei o secetă cumplită. Totul este încremenit, lipsit de viață. Niciun nor nu apără ,,Însetate-le ogoare" de soarele dogoritor care pârjoleşte totul, fără milă. Nici cea mai mică adiere de vânt nu răcoreşte fruntea ogoarelor. Acestea sunt comparate cu nişte oameni care zac pe patul de suferință în aşteptarea unui sfârşit inevitabil:

,,Niciun nor, nici semn de boare,
Parcă n-a plouat de-un veac,-
Stau aşa, de parcă zac,
Însetatele ogoare.

Şi-n grâu rar, cu spic sărac,
Prăpădit de prea mult soare,
Se desfac nepăsătoare
Aşa multe flori de mac!...

Doamne, Doamne... de ce-s oare
Aşa multe flori de mac
Vara asta pe ogoare?..."

Secetă[10]

În lirica pe care Elena Farago a dedicat-o naturii, toamna ocupă un loc privilegiat în comparație cu celelalte anotimpuri. Tragismul toamnei trebuie perceput nu doar din tablourile care descriu direct acest anotimp, ci şi din reverberațiile pe care le îndreaptă spre zbuciumatul univers al ființei umane. Folosind procedeul corespondențelor şi pe cel al contrastelor, poeta analizează, în paralel, peisajul natural şi trăirile sale sufleteşti. Prezentând elemente din natură la începutul sau la finalul unor poeme închinate zeului Eros, Elena Farago potențează caracterul pur descriptiv al acestora. Pastelul-cadru are o implicare directă în frământările care răscolesc sufletul poetei:

[10] *Idem, Şoapte din umbră*, Craiova, Editura Ramuri, 1908, p. 81.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

„Şi cum în spulber rece de vânt nepăsător
Se stinge tristul vaer al frunzelor ce mor,
Şi pieptul tău se-neacă în tremur de suspin
Şi-durerat ți-i gândul ca-n zilele de chin...
[.....]
O, nu-i de vină toamna în jalea ce te-a prins
Şi-i viața ta ce-o clipă din neguri s-a desprins,
Sunt nopțile cu-ntregul lor zbucium de simțiri
Topite-n zile serbezi de plâns şi-nvinuiri,
Şi-n zborul nălucirii treci tu, cum rând pe rând
Te judecai în friguri şi te iertai plângând..."

Toamnă[11]

O atmosferă de basm, ireală, înspăimântă prin imaginea dezolantă pe care o creează noianul de frunze uscate ce acoperă cărările. „Tristul vaer al frunzelor ce mor" amplifică sentimentul de tristețe, de amărăciune care a pus stăpânire pe sufletul poetei. Ea rememorează suferințele pe care le-a îndurat din cauza unei iubiri neîmplinite.

Epitetul, comparația şi personificarea sunt tropi cu ajutorul cărora poeta realizează senzații de o remarcabilă valoare stilistică.

Încheiem prezentarea unora dintre motivele literare folosite de Elena Farago în poezia naturii cu cel al iernii. Acest anotimp este tărâmul albului pur, simbolul unui suflet curat, neîntinat de nimic. El este un ţărm al liniştii sufleteşti. Iarna are, în primul rând, conotația de întindere geografică, dar, în afară de aceasta, ea trebuie receptată şi ca spațiu sufletesc:

„Joc de unde împietrit,
Und' ți-e cântul liniştit?-
Joc de valuri înghețat,
Und' ți-e plânsul zbuciumat?-
[.....]

[11] *Idem, Versuri,* Budapesta, Editura Luceafărul, 1906, p.113.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

Joc de valuri înghețat,
Vei porni de unde-ai stat-
Joc de unde împietrit.
Nici n-ei şti când te-ai topit.-

Dar când gerul trece-odată
Peste-o inimă curată,
N-afli soare să-i dezgheți
Jalea amăgitei vieți!..."

Joc de unde împietrit[12]

Versurile citate fac parte dintr-un pastel-cadru în care, după ce este descris un peisaj din natură, marea pustie, încremenită de înghețul iernii, este prezentată corespondența dintre acesta şi stările sufleteşti ale poetei. Cele două interogații retorice din prima strofă accentuează sentimentul de tristețe ce caracterizează întregul poem. Epitete ca „împietrit", „liniştit", „înghețat", „zbuciumat", „curată", „amăgitei" dau un plus de expresivitate versurilor, mărind potențialul lor stilistic. Nu lipsit de importanță este şi rolul personificărilor, care amplifică, din punct de vedere afectiv, mesajul poetic.

Bibliografie

Farago, Elena, *Versuri,* Budapesta, Editura Luceafărul, 1906.
Farago, Elena, *Şoapte din umbră*, Craiova, Editura Ramuri, 1908.
Farago, Elena, *Din taina vechilor răspântii*, Craiova, Editura Ramuri, 1913.
Farago, Elena, *Şoaptele amurgului*, Craiova, Editura Ramuri, 1920.
Farago, Elena, *Nu mi-am plecat genunchii,* Craiova, Editura Prietenii Ştiinței, 1926.
Farago, Elena, *Cățelușul şchiop,* prefață de Diana Nedelcea, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, f.a.
Grecu, Victor V., *Limba română contemporană*, ediția a II-a, Sibiu, Editura Alma Mater, 2002.
Magheru, Paul, *Spațiul stilistic*, Reşița, Editura Modus, 1993.
Oancea, Ileana, *Lecturi stilistice*, Timişoara, Editura Marineasa, 1999.

[12] *Ibidem*, p. 23-25.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)

NATURE IN ELENA FARAGO'S POETRY
(Abstract)

Key words: *Sun, Moon, sea, woods, seasons*

The poetic works of Elena Farago have experienced in their evolution several paths one of which including the lyrics dedicated to nature.

After a brief analysis, we can easily find that the landscape is organically mixed with the turmoil in the poet's soul, participating actively in her sentimental feelings. Invested with human attributes, nature completes Elena Farago's love poetry empowering the artistic message.

In the lyrics where the poet depicts nature we meet many for literary motifs such as: Sun, Moon, sky, dusk, night, sea, woods, mountains, spring, summer, autumn, winter.

BDD-A28377 © 2016 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:39 UTC)